

La vida dels Borja amb música i lletra

L'estrena el 3 de febrer de l'obra de Carles Santos 'L'adéu de Lucrècia Borja', sobre textos de Joan Francesc Mira, serà l'acte que culminarà la celebració dels cinc-cents anys de la butlla del papa Alexandre VI que va autoritzar els estudis a la Universitat de València. Les tensions internes, l'ambició, i tot un seguit de retrets reflecteixen en aquesta cantata la història de la família valenciana més universal.

“Un dia glacial del mes de gener de 1502 Lucrècia s'acomiadava de son pare per última vegada...” explica l'escriptor valencià Joan Francesc Mira en el seu últim llibre, *Borja. Família i mite*. Aquell mateix dia, doncs, Lucrècia Borja i el papa Alexandre VI (Roderic de Borja) farien un repàs a les seues vides, incloses les rancúnies, venjances, tensions, ambicions i justificacions de cadascun. La filla preferida del papa ha d'anar-se'n cap a Ferrara, on son pare li ha trobat –per tercera vegada– un marit que puga ser útil als interessos de la família. Amb ells, es troben també un altre dels fills d'Alexandre VI, Cèsar Borja, i Vannozza, la dona que durant molts anys va estar la companya sentimental de Roderic i mare dels quatre fills més coneguts del segon papa valencià. Una relació reconeguda i respectada i molt habitual entre els cardenals i papes de l'època.

Aquesta escena, extraordinàriament ben documentada, és la que ha servit d'excusa a Joan Francesc Mira per a escriure el text de la cantata *L'adéu de Lucrècia Borja*, que s'estrenarà el proper 3 de febrer al Palau de la Música de València i que culminarà tot un seguit d'actes que la Universitat de València ha preparat per celebrar els 500 anys de l'emissió de la butlla del papa Alexandre VI, el 1501, que va permetre els estudis superiors a la institució acadèmica.

“A partir d'una obra que vaig escriure per a una mena de representació teatral sobre el Borja el 1992, he reelaborat

els textos, els he reescrit i reajustat i, per descomptat, els he adaptat a una cantata amb quatre solistes i un cor”, explica Joan Francesc Mira.

Si la lletra correspon a un dels màxims “apassionats”, com l'escriptor mateix reconeix, sobre els Borja, la música és obra d'un gran admirador de la històrica família valenciana. El compositor Carles Santos va rebre ara fa un any i mig l'encàrrec de part de la Universitat de compondre una cantata sobre els Borja, i no va dubtar-ho ni un moment. “La dels Borja –diu Santos– és una de les històries més captivadores i excitants del món. Els valencians hem d'estar-ne orgullosos i em nego a acceptar altres coses que es diuen d'aquesta família. Sense el papa Alexandre VI, per exemple, no es podria explicar la història moderna de l'església”.

I comença la funció. Sota la batuta de Santos, els quatre protagonistes: Lucrècia (la soprano Maria José Riñón), Vannozza (la mezzosoprano Silvia Tro Santafé), Cèsar (el baríton Antoni Comas) i el papa Alexandre VI (el baix Antoni Marsol). Els acompanyen l'Orquestra Filharmònica de la Universitat de València i l'Orfeó Universitari. “Ens hem d'imaginar –aclareix Mira– que la conversa té lloc en la sala d'audiències del Vaticà, on en aquell moment es troben alguns eclesiàstics, cardenals, part de la cort i també alguns membres de la família. El cor representa totes aquestes veus que de tant en tant intervenen en la discussió”.

Durant l'hora que dura *L'adéu de Lucrècia Borja*, Orquestra, cor, piano i també dolçaines estableixen un diàleg

continu, i de vegades tens, amb els quatre protagonistes:

LUCRÈCIA: Avui és l'últim dia que mon pare em pot manar alguna cosa, Santedat. He estat sempre la vostra criatura, Pare Sant, la vostra nina. Sempre amb perles al front, vestida d'or i de seda, el capritx del vostre cor.

VANNOZZA: Però des de menuda va saber que ella no era una filla com les altres. Jo li deia que ella era filla d'un príncep de l'església. I sóc princesa, mare?, em preguntava ella. Sí, filla, li contestava jo. Fins que un dia va saber que no.

COR: Has tingut tant com pot tindre la filla d'un rei. Què t'ha faltat?

LUCRÈCIA: M'ha faltat ser filla només de Roderic. No filla d'un cardenal i després...

VANNOZZA: I després d'un Papa.

Música Santos, és clar. A les rèpliques de Lucrècia s'afegeixen les contínues justificacions de son pare –el Sant Pare–, les ambicions polítiques del cruel Cèsar –que no amaga el seu desinterès per la família, excepte en els casos que aquesta li pot servir d'alguna cosa– i els intents de la mare per pacificar la situació.

Mentrestant, la dolça melodia del vals es barreja amb acords absolutament impensables i amb els colps ensordidors del piano, mentre les dolçaines aporten un to popular a l'obra i el cor s'afanya a intervenir, amb crits, paraules i frases sense melodia, en la discussió familiar.

Quin tipus de música, però, defineix l'obra? La mirada del compositor ho diu tot: música Santos, és clar. "Vaig llegir el llibre *Borja Papa*, de Mira, i allò em va donar una idea de com era la vida d'aquells valencians. I el fet que visqueren situacions personals tan diferents em va portar a compondre ritmes i músiques també molt diferents. De fet, barrejo ritmes purament clàssics amb música d'avantguarda. Jo penso que la vida dels Borja també era una mica així".

"Santos ha fet un treball impressionant –diu Mira–. Hi ha un joc i una alternança de danses clàssiques amb altres ritmes absolutament moderns

Les fotografies mostren diversos moments dels assajos de la cantata 'L'adéu de Lucrècia Borja'. Sobre aquestes línies, els solistes que protagonitzen l'obra; A sota, una panoràmica de l'Orfeó Universitari de la Universitat de València.

RAFA GIL

El compositor Carles Santos, gran admirador de la família Borja, ha utilitzat ritmes i estils molt diferents per a reflectir precisament la diversitat de moments que van viure els Borja.

que reflecteixen perfectament els moments durs i delicats de l'escena".

El fet que l'obra estiga estructurada com una història –dramàtica–, amb parts molt diferenciades, fa pensar en la possibilitat de convertir aquesta cantata en una òpera. "Seria molt més que factible", assegura el compositor.

Després de més d'una hora, la música –que mostra al llarg de tota l'obra els moments de tensió, de retrets, i fins i tot de disculpes– arriba finalment al moment culminant. Lucrècia abandona el palau del Vaticà i demana al seu pare una última cosa: "L'absolució,

Santedat, que vull anar-me'n neta". Alexandre VI, combinant inconscientment el seu paper de Papa i de pare, li concedeix el desig: "*Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Posa't una capa ben folrada de pell*". Però Lucrècia hi insisteix: "I ara beneïu-me, que absoldre i beneir són els teus poders". El papa continua amb la benedicció i acaba amb un paternal "tapa't la boca", una mostra precisament de la doble faceta de papa-pare que la seua filla li ha retret al llarg de tota l'escena.

L'adéu de Lucrècia Borja –que tam-

bé s'ha programat a l'Auditori de Barcelona el 3 de maig vinent– és, doncs, la representació amb música i lletra de la vida d'una família que mai no ha deixat indiferents aquells qui l'han coneguda i estudiada. La commemoració dels 500 anys de la butlla *Inter ceteras felicitates* del papa Alexandre VI que autoritzava els estudis a la Universitat de València –creada dos anys abans pels jurats de la ciutat– així ho ha demostrat.

Durant les darreres setmanes la premsa valenciana ha estat portaveu de diverses opinions enfrontades entre defensors i detractors dels Borja. L'escriptor i biòleg Martí Domínguez, col·laborador d'EL TEMPS, i l'articulista Vicent Martí han defensat la figura d'Alexandre VI enfront de les crítiques del filòsof i director del Col·legi Major Rector Peset, Nicolás Sánchez Durá, que qualificava el papa valencià, en un article a *El País*, d'instigador del genocidi de les Amèriques. Finalment, l'acte organitzat per la Universitat de València el passat 23 de gener per presentar el facsímil de la butlla pontíficia, que ha transcrit i traduït el professor d'Història Medieval de la Universitat de València Ferran Garcia-Oliver, va derivar en un discurs, en el mateix sentit, per part del professor contra els arguments de Sánchez Durá, que, present en l'acte, s'ho mirava amb sorpresa. La polèmica continuarà en les properes setmanes. I és que els Borja continuen despertant passions.

Rosanna Melià

Imprescindibles

EL MÓN EL 2001 ▶ 900 PTES.

EL TEMPS DEL 2001 ▶ 600 PTES.

Podeu demanar-los al quiosc o,
per telèfon, al 902 13 10 25